

Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΣΥΝΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Ὑπὸ τοῦ κ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Μία δυναμικὴ οἰκονομία ἀντιμετωπίζει προβλήματα δυνάμενα νὰ διαχωρισθοῦν εἰς τοιαῦτα ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἰσορροπίας. Τὰ πρῶτα συνδέονται πρὸς τὴν διατήρησιν μιᾶς σχετικῆς νομισματικῆς σταθερότητος, ἥτοι μιᾶς μεταβολῆς τῶν τιμῶν εἰς μικρὰ μόνον ἐπίπεδα—ἐφ' ὅσον ἀπόλυτος σταθερότης τῶν εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πρακτικῶς ἀνέφικτος—ὥστε νὰ ἀποφευχθῇ ἡ διαμόρφωσις τῆς συμπεριφορᾶς τῶν οἰκονομικῶν μονάδων ἐντὸς ψυχολογικοῦ κλίματος πληθωρισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ μὴν ἐπέλθῃ δυσμενὴς μεταβολὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν ἐν σχέσει πρὸς διεθνῆς τοιοῦτον συνεπαγομένη μείωσιν τῆς διεθνοῦς ἀνταγωνιστικότητος τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς.

Ὡς προβλήματα ἐξωτερικῆς ἰσορροπίας θεωροῦνται τὰ συνδεόμενα μὲ τὴν ἰσοσκέλισιν τοῦ ἰσοζυγίου ἐξωτερικῶν πληρωμῶν τῆς χώρας. Ἀμφότερα τὰ ἀνωτέρω προβλήματα ἀπασχολοῦν καὶ τὰς οἰκονομικῶς ἀνεπτυγμένας χώρας ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῶν ἐπιτεύξεως καὶ διατηρήσεως ὑψηλοῦ ρυθμοῦ περαιτέρω οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Δι' ἰδιάζοντας ὁμως καὶ προφανεῖς ἐν πολλοῖς λόγους, τὰ ἐν λόγω προβλήματα ἐμφανίζουσι ἰδιαιτέραν ὀξύτητα, προκειμένου περὶ χωρῶν εὐρισκομένων εἰς τὸ στάδιον οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἥτοι ἀναζητουσῶν βασικὴν μεταβολὴν τῆς οἰκονομικῆς τῶν διαρθρώσεως.

Τὸ φαινόμενον τοῦ πληθωρισμοῦ—ἀποφευκτέου κατὰ τὰ ἀνωτέρω—δύναται νὰ ἀναχθῇ εἰς πολλὰς καὶ διαφόρους αἰτίας. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, ἡ ἐμφάνισις πληθωριστικῶν πιέσεων ἀποδίδεται συνήθως εἰς αὐξήσιν τῆς συνολικῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως πέραν τῆς παραγωγικῆς δυναμικότητος τῆς ἐγχωρίου οἰκονομίας, κατὰ βασικὸν λόγον συνεπειᾶ τῆς ὑπερβάσεως τῶν ἀναγκαιουσῶν ἐπενδύσεων ἔναντι τῆς ἀνεπαροῦς ἐγχωρίου ἀποταμιεύσεως. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἀκόμη ἐπαρκείας τῶν τοιούτων ἀποταμιεύσεων—αὐξανόμενων ἐνδεχομένως κατόπιν τῆς ἐκ τῶν ἐπενδύσεων προκαλουμένης αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος—καὶ πάλιν ἐμφανίζεται ὁ κίνδυνος πληθωρισμοῦ.

Μία αὐξήσις τῶν ἀποταμιεύσεων συνεπάγεται ἀπελευθέρωσιν παραγωγικῶν συντελεστῶν ἐκ τοῦ τομέως παραγωγῆς καταναλωτικῶν ἀγαθῶν. Ἐφ' ὅσον ὁμως οἱ ἐν λόγω παραγωγικοὶ συντελεσταὶ δὲν μεταφέρονται εὐχερῶς εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν κεφαλαιουχικῶν ἐκείνων ἀγαθῶν πρὸς τὰ ὁποῖα στρέφεται ἡ ζήτησις, προκαλουμένη ἐκ τῶν νέων ἐπενδύσεων, πληθωριστικαὶ πιέσεις εἶναι ἀναπόφευκτοι. Προφανῶς καὶ ἐν πολλοῖς, συνεπειᾶ ἀφ' ἐνὸς τῆς πτωχῆς συνθέσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς κατὰ βάσιν ἀγροτικῆς μορφῆς τῆς εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, αἱ δυσχέρειαι μετακινήσεως συντελεστῶν παραγωγῆς εἰς τὸ πρῶτον ἐγκαθι-
δρουμένους τομεῖς τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς εἰς μίαν τοιαύτην χώραν ἐμφανί-

ζονται πολὺ ἐντονώτεροι ἢ εἰς μίαν χώραν ἀνεπτυγμένην βιομηχανικῶς. Οὕτως, εἰς μίαν ὑπανάπτυκτον χώραν οὐχὶ μόνον ἡ τυχὸν ἀνεπάρκεια ἀποταμιεύσεων πρὸς ἐπενδύσεις, ἀλλὰ καὶ ὁ χαμηλὸς βαθμὸς μετακινήσεως τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν εἰς νέους τομεῖς παραγωγῆς, ἀποτελεῖ σοβαρώτατον παράγοντα δημιουργίας πληθωριστικῶν πιέσεων.

Εἰς μίαν ἀνοικτὴν οἰκονομίαν ἡ γενικὴ ἢ καὶ μερικὴ κατὰ τομεῖς ὑπέρβασις τῆς ζήτησεως ἐναντι τῆς ἐγχωρίου προσφορᾶς διοχετεύεται εἰς τὸ ἐξωτερικόν καὶ ἐκδηλοῦται εἰς διόγκωσιν τῶν εισαγωγῶν τῆς χώρας, ἀποφευγομένων, ἐν μέτρει τουλάχιστον, τῶν πληθωριστικῶν πιέσεων εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Πλήρης ἀποφυγὴ τῶν πιέσεων τούτων δὲν εἶναι πάντοτε πρακτικῶς ἐπιτηκί, ἐκ λόγων ἀναγομένων εἰς ἀτελεστέραν ὀργάνωσιν τῆς διεθνοῦς ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἀγορᾶν. Οὕτως, ὁ πληθωρισμὸς ἐνέχει ἐν προκειμένῳ καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐπιπτώσεις του ἐπὶ τοῦ ἐμπορικῶν ἰσοζυγίου μιᾶς χώρας, διττὸν κίνδυνον: ἀπ' ἐνὸς ἄμεσον, λόγῳ τῆς ἐκ τῆς διοχετεύσεως τῆς ὑπερβαλλούσης ἐνεργοῦ ζήτησεως εἰς τὸ ἐξωτερικόν διογκώσεως τῶν εισαγωγῶν καὶ ἀπ' ἐτέρου ἔμμεσον, συνεπείᾳ τῆς μειώσεως τῆς διεθνοῦς ἀνταγωνιστικότητος τῶν ἐγχωρίων προϊόντων, τόσον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ὅσον καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἀγορᾶν, κατόπιν τῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν των.

Οὕτως, ὁ προαναφερθεὶς χαμηλὸς βαθμὸς μετακινήσεως τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν εἰς ὑπαναπτύκτους οἰκονομίας συνεπάγεται ἐνδεχομένως δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις εἰς τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον μιᾶς χώρας καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ συνολικὴ ἐνεργὸς ζήτησις ἰσοῦται πρὸς τὴν παραγωγικὴν δυναμικότητα τῆς οἰκονομίας. Διότι ἐνῶ ἡ συνδεομένη μετὰ τὴν ἐπιδιώξιν οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ζήτησις—κυρίως κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν—στρέφεται πρὸς τὸ ἐξωτερικόν, συνεπαγομένη αὐξήσιν τῶν εισαγωγῶν, ἡ παραμένουσα ἀδιάθετος ποσότης παραγωγῆς εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἐλλείπει ἀντιστοίχου ζήτησεως, δὲν διατίθεται ἀναγκαίως εἰς ἐξαγωγὰς, ἐξαρωτῶμενας ἐν πολλοῖς καὶ ἐκ τῆς ζήτησεως καὶ τῆς ἀνταγωνιστικότητός των εἰς τὰς ἀγορὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ.

*Ἐξ ἄλλου, ἐνυπάρχει πάντοτε ὁ κίνδυνος τῆς διαταράξεως τῆς ἐσωτερικῆς ἰσορροπίας διὰ τῆς ὑψώσεως τῆς συνολικῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως μετὰ ρυθμὸν ταχύτερον τῆς παραγωγικῆς ἰκανότητος τῆς οἰκονομίας, ἐφ' ὅσον ἐπιδιώκεται ταχὺς ρυθμὸς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, μετὰ συνέπειαν τὴν μεγαλυτέραν αὐξήσιν τῶν εισαγωγῶν ἐναντι τῶν ἐξαγωγῶν—καὶ δὴ ἐν προκειμένῳ ἀνεξαρτήτως τυχόν εὐνοϊκῶν ἐξελίξεων εἰς τὴν ζήτησιν τῶν ἐξαγωγῶν ἐκ μέρους τῆς ἀλλοδαπῆς ἀγορᾶς.

Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ συνοψίσωμεν τὰ ἀνωτέρω μετὰ τὴν διαπίστωσιν ὅτι εἰς ὑπαναπτύκτους χώρας ἐμφανίζεται πλήρης σχεδὸν ἐξάρτησις τῶν ἐπενδύσεων των ἐκ τῆς εισαγωγῆς κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν, ἐνῶ αἱ ἐξαγωγαὶ των, λόγῳ τῆς πτωχῆς κατὰ κανόνα συνθέσεώς των ἐξ ἀγροτικῶν προϊόντων, ἀντιμετωπίζουν μικρὰν μόνον εἰσοδηματικὴν ἐλαστικότητα ζήτησεως ἐκ μέρους τῆς ἀλλοδαπῆς. Ἐπὶ πλέον ὁ κίνδυνος πληθωριστικῶν πιέσεων εἶναι ἠδὲξήμενος, μετὰ ἄμεσους καὶ ἔμμεσους δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τοῦ ἐμπορικῶν ἰσοζυγίου τῆς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας.

Πέραν τῆς διαφοροποιήσεως τῶν κινδύνων δυναμένων νὰ προκαλέσουν ἀνισορροπίαν εἰς τὸ ἰσοζύγιον ἐξωτερικῶν πληρωμῶν μεταξὺ ὑπὸ ἀνάπτυξιν καὶ ἀνε-

πτυγμένων χωρῶν, καὶ ἡ σημασία καὶ ὁ τρόπος ἐπιτεύξεως ἰσορροπίας εἰς τοῦτο εἶναι ἐν πολλοῖς διάφορος.

Προκειμένου περὶ ἀνεπτυγμένων οἰκονομιῶν, ἡ ἐπίτευξις ἐξωτερικῆς ἰσορροπίας ἐπιτρέπει τὴν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀσκησιν οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἐπιτεύξεως καὶ διατηρήσεως ὑψηλοῦ ρυθμοῦ περαιτέρω οἰκονομικῆς μεγεθύνσεως. Εἰς τοιαύτας χώρας ἡ ἰσορροπία τοῦ ἰσοζυγίου ἐξωτερικῶν πληρωμῶν ἐπιτυγχάνεται κυρίως διὰ τῶν ἐξαγωγῶν, αἱ ὁποῖαι, ἐξ ἄλλου, συντελοῦν ἐνίοτε καὶ εἰς τὴν ἀναγκαίαν ἐπαύξεισιν τῆς συνολικῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως, ἡ δυναμικὴ ἐξισορρόπησις τῆς ὁποίας πρὸς τὴν παραγωγικὴν δυναμικότητα τῆς οἰκονομίας, ἀποτελεῖ τὸ βασικὸν σχῆμα τῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν.

Εἰς μίαν ὑπὸ ἀνάπτυξιν οἰκονομίαν αἱ ἐξελίξεις ἔχουν διάφορον χαρακτῆρα. Αἱ εἰσαγωγαὶ τῶν ἀποτελοῦνται βασικῶς ἀφ' ἐνὸς ἀπὸ ἀγαθὰ μικρᾶς εἰσοδηματικῆς ἐλαστικότητος ὡς τὰ ἀναγκαῖα διὰ ἐπιζητουμένας ἐπενδύσεις, τῶν ὁποίων ὁ χαρακτῆρ εἶναι μᾶλλον αὐτόνομος λόγῳ τῆς συνειδητῆς ἐπιτεύξεως οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ ἀγαθὰ μεγάλης εἰσοδηματικῆς ἐλαστικότητος, ὡς τὰ βιομηχανικὰ καταναλώσεως, ὥστε ὁ ἔλεγχος τῶν εἰσαγωγῶν νὰ ἐμφανίζεται ἐν προκειμένῳ κατὰ πολὺ δυσχερέστερος ἢ εἰς ἀνεπτυγμένας χώρας καὶ συχνὰ νὰ προκύπτῃ ἀσυμβίβαστον μεταξὺ ἐπιδιώξεως μειώσεως εἰσαγωγῶν καὶ διατηρήσεως ὑψηλοῦ ρυθμοῦ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ὥστε ἡ ἀναγκαῖα διὰ χρηματοδότησιν τῶν εἰσαγωγῶν εἰσροὴ συναλλαγματικῶν πόρων ἐκ τῆς ἄλλοδαπῆς νὰ ἀπαιτῆ συμπλήρωσιν τῶν ἐξ ἐξαγωγῶν τοιούτων ὑπὸ ἐτέρων ἐνεργητικῶν στοιχείων τοῦ ἰσοζυγίου ἐξωτερικῶν πληρωμῶν τῆς χώρας. Θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποστηριχθῆ ὡς βάσις τῆς διαδικασίας οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως—πέραν βεβαίως τῆς αὐτονόμου τρόπου τινὰ ἐπιθυμίας τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν νὰ ἐπιτύχουν τὴν οἰκονομικὴν τῶν ἀνάπτυξιν—ἡ ὑπαρξις ἐτέρων τοιούτων ἐνεργητικῶν στοιχείων τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν τῆς χώρας, τὰ ὁποῖα καὶ δίδουν τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν δυνατότητα πραγματοποίησεως τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἐν συνεχείᾳ δὲ καὶ καθ' ὃ μέτρον ἐπιτυγχάνεται αὐξήσις τοῦ παραγωγικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας καὶ κυρίως διαφοροποιήσις τοῦ συμφώνως πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν ζήτησιν, ἐνισχύεται ἡ εἰσροὴ συναλλαγματικῶν εἰσπράξεων μὲ περαιτέρω αὐξήσιν τῆς δυνατότητος ὑποστηρίξεως ὑψηλοῦ ρυθμοῦ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Τὰ ἔτερα—κατὰ διάκρισιν τῶν ἐξ ἐξαγωγῶν προερχομένων—ἐνεργητικὰ στοιχεῖα τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν μιᾶς (ὑπὸ ἀνάπτυξιν ἐν προκειμένῳ) χώρας, κατὰ κανόνα συγκροτοῦνται βασικῶς ἀπὸ ἐξωτερικὸν δανεισμὸν καὶ ἀπὸ ἄλλοδαπὸν κεφάλαιον πρὸς ἄμεσον ἐπένδυσιν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀγορὰν τῆς χώρας. Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι ἡ δευτέρα ὡς ἄνω μορφή εἰσροῆς ξένων κεφαλαίων, διὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους λόγους, δὲν λαμβάνει οἷαν ἔκτασιν θὰ ἀνεμένε τις ἐκ τῆς εἰκαζομένης μεγάλης ὀριακῆς παραγωγικότητος τοῦ κεφαλαίου εἰς τὰς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρας, λόγῳ τοῦ μικροῦ μεγέθους τοῦ ὑφισταμένου εἰς αὐτὰς κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ ἔναντι πλεονάζουσῃς ἐργατικῆς δυνάμεως. Ἐντονος παρατηρεῖται ἡ εἰσροὴ τοιούτων κεφαλαίων μόνον ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς χώρας μὲ εὐρεῖαν καὶ ἀνεπτυγμένην ἤδη ἐσωτερικὴν ἀγορὰν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς περιπτώσεις χωρῶν παραγουσῶν ἐνίας πρώτας ὕλας, ἰδίᾳ πετρέλαιον, τῶν ὁποίων καὶ ἐπιζητεῖται ἡ ἐξόρυξις.

Κατ' ἐξαίρεσιν καὶ εἰς ἐπέκτασιν τῶν ἀνωτέρω μορφῶν εἰσροῆς πόρων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰς ἑνίας χώρας τὰ ἀναγκαιοῦντα «ἕτερα» (ἦτοι πέραν τῶν ἐξ ἑξαγωγῶν προερχομένων) ἐνεργητικὰ στοιχεῖα ἐμπλουτίζονται καὶ ἐξ ἄλλων, ἰδιαζουσῶν, τρόπον τινά, μορφῶν συναλλαγῶν καὶ σχέσεών των πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν. Τὰ ἐν λόγῳ ἐνεργητικὰ στοιχεῖα ἀφ' ἑνὸς δὲν συνεπάγονται ἐπιβάρυνσιν διὰ τὴν εἰσπράττουσαν χώραν, ὡς συμβαίνει προκειμένου περὶ ἐξωτερικοῦ δανεισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν ἀπαιτοῦν παραχωρήσεις καὶ εὐνοίας εἰς ἀλλοδαπούς, ὡς προκειμένου περὶ προσελκύσεως τῶν ἀπροθύμων γενικῶς ξένων κεφαλαιούχων.

Ἡ Ἑλλάς συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν ὀλίγων ἐκείνων ὑπὸ ἀνάπτυξιν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι ἠδυνήθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη νὰ πολλαπλασιάσῃ τὴν εἰσροὴν ἐξωτερικῶν πόρων ὑπὸ μορφήν τουριστικοῦ, μεταναστευτικοῦ καὶ ναυτιλιακοῦ συναλλάγματος. Οὕτως, ἐναντι διαρκῶς διευρυνομένης ἔλλειμματικότητος τοῦ Ἐμπορικοῦ τῆς Ἴσοζυγίου—συνέπεια ἀπολύτως δικαιολογημένη ἐντὸς τοῦ ἡδῆ ὡς προηγουμένως περιγραφέντος σχήματος οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως μιᾶς χώρας— παρατηρεῖται ἀντισταθμικὴν τρόπον τινά αὔξεις διαφόρων λοιπῶν—πέραν ἐξ ἑξαγωγῶν, ἐσωτερικοῦ δανεισμοῦ καὶ εἰσροῆς ξένου κεφαλαίου—εἰσπράξεων τοῦ Ἴσοζυγίου Πληρωμῶν, ἤτις καὶ ἐπιτρέπει τὴν ἐν τῷ συνόλῳ διατήρησιν τῆς ἐξωτερικῆς ἰσορροπίας τῆς χώρας.

Ἦδη ὅμως δέον νὰ καταστῇ φανερὰ ἡ πραγματικὴ σημασία τῆς οὕτω ἐπιτυγχανομένης ἐξωτερικῆς ἰσορροπίας.

Οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις, ἦτοι βασικῶς ἐκβιομηχανίσις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας, δὲν ἐπιτυγχάνεται δι' αὔξησεως τῆς μεταναστεύσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ προέρχεται τὸ μεταναστευτικὸν συνάλλαγμα. Ἡ ἐπιδιώξις περαιτέρω μονομεροῦς ἀναπτύξεως τοῦ τουρισμοῦ δὲν ἀποτελεῖ μόνον ἀνεπαρκῆ ἀφ' ἑαυτῆς ἐπιδίωξιν διὰ τὴν ἐπίλυσιν πλείστον προβλημάτων, ὡς τὸ τῆς ἐπιτεύξεως πλήρους ἀπασχολήσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ἀλλὰ καὶ προσδίδει ἐντονον ἀστάθειαν εἰς τὴν μορφήν τοῦ Ἴσοζυγίου Πληρωμῶν τῆς χώρας, λόγῳ ἐπηρεασμοῦ τῆς τουριστικῆς κινήσεως ἐξ ἀπροβλέπτων καὶ δὴ ἐξωοικονομικῶν παραγόντων. Καὶ ταῦτα πέραν τῆς ἀποδοχῆς ἢ ὄχι τοῦ ἰδεώδους τῆς διαμορφώσεως τοῦ Ἑλληνοῦ ὡς τοῦ ξενοδοχειακοῦ ὑπαλλήλου τῆς Εὐρώπης. Τέλος, ἡ μονομερὴς ἀνάπτυξις τῆς Ἐμπορικῆς ναυτιλίας τῆς χώρας, προσδίδει ἐπίσης ἄκρως ἐπικίνδυνον ἐξειδίκευσιν εἰς τὸν παραγωγικὸν προσανατολισμὸν τῆς καὶ ἀστάθειαν εἰς τὰς ἀντιστοίχους εἰσπράξεις, ὡς προκύπτει καὶ ἐκ τῆς συχνὰ ἐπαναλαμβανομένης διεθνoῦς ὑφέσεως εἰς τὴν διεθνήν ναυτιλίαν.

Ὡς γενικὸν συμπέρασμα, συνεπῶς, ἀφ' ἑνὸς ἡ παρατηρουμένη ἔλλειμματικότης εἰς τὸ Ἐμπορικὸν Ἴσοζύγιον τῆς Ἑλλάδος δέον ὅπως μὴ θεωρεῖται νοσηρᾶς προελεύσεως, ἐκ μόνου τοῦ λόγου τῆς ὑπάρξεώς της, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἡ διαπιστουμένη ἰσορροπία εἰς τὸ Ἴσοζύγιον Πληρωμῶν τῆς χώρας δέον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς εὐνοϊκὴ ἐξέλιξις ἐπιλύουσα βραχυχρόνιως καὶ μόνον τὸ πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ὥστε νὰ ἐπιδιωχθῇ—εἴτε ὑπὸ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, εἴτε ὑπὸ κρατικοῦ προγραμματισμοῦ—ἡ καλύτερα καὶ ταχύτερα ἐκμετάλλευσις τῆς προσφερομένης εὐκαιρίας, τῆς ὁποίας ὅμως δὲν πρέπει οὐδέποτε νὰ διαφεύγῃ ὁ βραχυχρόνιος χαρακτήρ.